

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕТАП В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Анотація. Проаналізовано сутність банківських ризиків та методів їх оцінки, визначено переваги та недоліки основних специфічних методів оцінки банківських ризиків.

Аннотация. Проанализирована сущность банковских рисков и методов их оценки, определены преимущества и недостатки основных специфических методов оценки банковских рисков.

Annotation. The nature of banking risks and methods of evaluation are analysed, the advantages and disadvantages of main specific methods of banking risks evaluation are determined.

Ключові слова: банківські ризики, оцінка ризиків, ризик-менеджмент, методи уникнення ризиків, методи виявлення ризиків.

На сьогоднішній день особливо важливим стає аналіз банківської сфери внаслідок її безпосереднього впливу на стан економіки країни. Ефективність діяльності банків прямо залежить від наявності та використання банківських ресурсів, зокрема залучених тимчасово вільних коштів фізичних та юридичних осіб. Однак, здійснюючи свою діяльність, банки стикаються з ризиками, що можуть спричинити погіршення їх платоспроможності та фінансового стану, що, у свою чергу, веде до зменшення довіри з боку клієнтів, наявності збитків і навіть до банкрутства. Отже, своєчасний аналіз банківських ризиків сприятиме ухиленню та мінімізації впливу тих чи інших ризиків, що дасть змогу отримати більший прибуток, що і є метою діяльності банків. Це підтверджує актуальність даного дослідження.

Аналізом ризиків банків і банківської системи займалися такі вітчизняні та зарубіжні автори, як Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В., Примостка Л. О., Рудченко І. В., Федорова А. А., Подчесова В. Ю., Брутян К. С. та інші. Однак, не зменшуючи значення досліджень даних вчених, слід зазначити, що внаслідок залежності банківських ризиків від багатьох факторів досі немає чіткого підходу до їх оцінки та методів уникнення і усунення.

Метою дослідження є аналіз сутності банківських ризиків та методів оцінки їх рівня.

Для досягнення мети були поставлені і вирішені такі завдання: визначення сутності банківських ризиків; визначення факторів, що сприяють виникненню банківських ризиків; визначення методів уникнення банківських ризиків; аналіз основних специфічних методів оцінки банківських ризиків.

Об'єктом дослідження є банківські ризики.

Предметом дослідження є теоретичні основи аналізу банківських ризиків у системі ризик-менеджменту в банку.

Кожний банк як комерційна установа, прагнучи отримати прибуток, наражається на ризики. Банківський ризик можна охарактеризувати як ризик втрати кредитором наданих позичальнику коштів, складовою якого є неотримання або недоотримання прибутку. У широкому розумінні ризик – це можлива небезпека втрат, яка впливає зі специфіки тих чи інших явищ [1]. Ризик виражається вірогідністю отримання таких небажаних результатів, як втрати прибутку і виникнення збитків унаслідок неплатежів за видани кредити, скорочення ресурсної бази, здійснення виплат по забалансових операціях [2, с. 259]. Національним банком України надається таке визначення ризику: "Ризик – це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на рівень капіталу або надходжень банку" [3]. Останнє визначення є найбільш повним і чітким, оскільки відображає саму сутність ризиків та враховує вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Банківська сфера характеризується вищою ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності, що обумовлено специфікою виконуваних банками функцій. Велика кількість партнерів, клієнтів, позичальників, діяльності яких притаманні певні ризики, звертаючись до банку, приносять із собою цілу низку власних додаткових ризиків, які згодом трансформуються у суто банківські фінансові ризики. Здійснення кожної банківської операції пов'язане із загрозою реалізації кількох додаткових ризиків, що спонукає банки до обмеження їх впливу [1].

Отже, необхідні певні методи щодо уникнення ризиків чи їх усунення та зменшення вірогідності виникнення. Методи уникнення ризиків є найпростішими та найбільш дійовими прийомами управління банківськими ризиками. Їх сутність полягає в ухиленні від ризикової банківської діяльності. На основі аналізу ризик-менеджменту можна виділити такі методи уникнення банківських ризиків [4]:

1. Відмова від певної банківської діяльності. Однак навіть у цьому разі можуть виникати ситуації, коли уникнути ризиків неможливо чи уникнення одного виду ризику може призвести до появи інших.

2. Виконання банківської діяльності іншим (нетрадиційним) способом. Найчастіше мова йде про заміну старих технологічних схем (карт) продуктів та послуг банку новими. Однак зміна існуючої банківської діяльності потребує суттєвих внутрішніх змін, перерви в роботі й навіть зумовлює подорожчання банківських операцій чи послуг.

3. Зміна місця виконання банківської діяльності.

Дані методи не завжди вдається використовувати на практиці, адже їх використання призводитиме до

ефективність діяльності банківської установи. Це означає, що необхідні методи виявлення та усунення ризиків. На сьогоднішній день більшість українських банків використовують такі специфічні методи оцінки ризиків: розриви ліквідності, відсоткові розриви, коефіцієнтний аналіз, стрес-тестування, стрес-сценарії, VaR-аналіз та інші. Автором запропоновано такі переваги та недоліки перерахованих методів на основі [4; 6 – 8], що представлено у таблиці.

Згідно з таблицею, кожен з перерахованих методів має суттєві переваги та недоліки. Це означає, що необхідно використовувати інтегрований підхід, тобто декілька методів одночасно з метою повної та найбільш достовірної оцінки банківських ризиків.

Таблиця

Переваги та недоліки основних специфічних методів оцінки банківських ризиків

Метод	Переваги	Недоліки
Розриви ліквідності	1) визначається рівень ліквідності; 2) дає інформацію щодо чистих потреб у фінансових ресурсах	1) не надає інформації про сам ризик (його величину); 2) стосується лише ризику ліквідності
Відсоткові розриви	дає змогу отримати єдиний числовий результат на основі нескладних математичних розрахунків, що допомагає оцінити загальні обсяги і тенденції відсоткового ризику	1) неможливо використати для повного якісного і кількісного дослідження відсоткового ризику; 2) стосується лише відсоткового ризику; 3) точність аналізу невисока, зокрема на довгостроковий період та за умови значних змін відсоткових ставок; 4) не враховується залежність невідсоткових прибутків від відсоткових ставок
Коефіцієнтний аналіз	нескладні математичні розрахунки	1) потребує значного обсягу інформації; 2) доцільно застосовувати для глибшого дослідження стійкості фінансового стану банку за допомогою перевірок на місцях чи статистичного аналізу
Стрес-тестування	1) включає компоненти як кількісного, так і якісного аналізу; 2) ідентифікація найбільш впливових ризиків	1) у банках використовується зазвичай як додаток до статистичних моделей; 2) кількісні результати є приблизною оцінкою потенційних втрат
Стрес-сценарії	1) визначення вразливих сторін у портфелі банку; 2) простота підходу	не враховується кореляція між факторами ризику, як наслідок, результати можуть вийти некоректними
VaR-аналіз	1) дає змогу вимірювати ризики на різних ринках універсальним чином; 2) дає змогу агрегувати ризики за окремими позиціями в єдину величину для всього портфеля; 3) оцінка ризиків як в цілому, так і за окремими елементами; 4) простота і наочність розрахунків	1) не дає абсолютної оцінки можливих втрат; 2) практично не враховується ліквідність; 3) перестає адекватно відображати величину ризику, коли на ринках відбуваються швидкі або різкі зміни

Таким чином, можна зробити висновок, що аналіз банківських ризиків є дуже важливим етапом в управлінні діяльністю банківської установи, але на сьогоднішній день здійснювати його повно та ефективно немає можливості внаслідок відсутності інформаційно-аналітичних систем та єдиних методів для аналізу банківських ризиків, що стає однією з причин кризових явищ, тому потребує подальших досліджень.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розробка системи повної, точної та достовірної оцінки банківських ризиків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Бондарева О. Г. Закономірності виникнення та механізм регулювання банківських ризиків [Електронний ресурс] / Бондарева О. Г. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/. 2. Матлага Л. О. Проблеми управління основними видами ризиків у процесі формування банківського капіталу / Матлага Л. О. // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка. – 2011. – С. 258–264. 3. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків", затверджена Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104 із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua. 4. Брутян К. С. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку [Електронний ресурс] / К. С. Брутян, Т. О. Салип. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/. 5. Карчева Г. Т. Використання VaR-методології для оцінки ризику ліквідності банків [Електронний ресурс] / Карчева Г. Т. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/. 6. Комар О. Ю. Особливості управління процентними ризиками в банках [Електронний ресурс] / О. Ю. Комар, В. Ю. Подчесова. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/>. 7. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : монографія [Електронний ресурс] / Примостка Л. О. – Режим доступу : <http://studentam.kiev.ua/>. 8. Рудченко І. В. Доцільність доповнення VaR-аналізу методологією стрес-тестування при управлінні банківськими ризиками [Електронний ресурс] / І. В. Рудченко, А. А. Федорова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/. 9. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія [Електронний ресурс] / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – Режим доступу : <http://library.tneu.edu.ua/>.

